

Zalecenia w sprawie praktyk odbywanych przez aplikantów VI. rocznika aplikacji sędziowskiej uzupełniającej po zjazdach 24 -26.

**Do
Patronów praktyk
oraz Patronów koordynatorów
aplikantów aplikacji
uzupełniającej sędziowskiej**

I. Ogólne założenia co do przebiegu praktyk

Założeniem praktyki co do zasady jest zaznajomienie aplikantów z czynnościami i metodyką pracy sędziego oraz doskonalenie umiejętności wykorzystania wiedzy teoretycznej i znajomości orzecznictwa. Praktyka winna utrwałać wiedzę zdobytą podczas bezpośrednio poprzedzających ją zajęć seminaryjnych w ramach zjazdu.

Patron praktyki **ma obowiązek** omówić z aplikantem cel, szczegółowy zakres tematyczny praktyki i jej planowany przebieg oraz zapoznać aplikanta ze swoim stanowiskiem pracy i strukturą organizacyjną jednostki, w której jest zatrudniony.

Patron praktyki powinien w pierwszej kolejności powierzać aplikantowi wykonanie czynności określonych w zaleceniach dotyczących przebiegu praktyki po konkretnym zjeździe (czynności obowiązkowe), udzielać aplikantowi wskazówek i pomocy przy wykonywaniu tych czynności oraz kontrolować prawidłowość ich wykonania. Niemniej jednak możliwe jest także powierzenie aplikantowi innych niewymienionych w zaleceniach czynności do wykonania – w ramach tematyki zjazdów. Przedmiotem 24.-26. zjazdów aplikacji uzupełniającej sędziowskiej jest postępowanie nieprocesowe, dlatego w trakcie praktyki po tych zjazdach aplikanci powinni sporządzać projekty orzeczeń w jak największej liczbie różnorodnych spraw nieprocesowych. Aplikanci w ramach praktyki powinni także nabyć umiejętność wydawania zarządzeń w celu przygotowania sprawy do rozstrzygnięcia, właściwej organizacji pracy, z uwzględnieniem czynności biurowych i administracyjnych, oraz wykorzystania instrumentów procesowych pozwalających na sprawne i efektywne prowadzenie postępowania.

W sytuacji, gdy po zakończeniu praktyki aplikanci będą pisać sprawdzian, patron praktyki winien zwrócić szczególną uwagę na nabycie przez aplikantów umiejętności samodzielnego

opracowywania projektów orzeczeń/czynności procesowych będących przedmiotem sprawdzianu.

W przypadku, gdy zrealizowanie czynności zawartych w zaleceniach dotyczących przebiegu danej praktyki okazało się niemożliwe w czasie jej trwania, należy je uzupełnić podczas kolejnych praktyk – tak, aby aplikant po zakończeniu cyklu praktyk w danym wydziale posiadał wszystkie niezbędne umiejętności z zakresu objętego programem wyszczególnionych zjazdów.

Uprzejmie proszę o zapoznanie się z zarządzeniem Dyrektora Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury Nr 539/2021 z dnia 27 października 2021 r. w sprawie szczegółowych zasad odbywania praktyk przez aplikantów aplikacji sędziowskiej i aplikacji prokuratorskiej, które znajduje się na stronie internetowej Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury pod adresem <https://www.kssip.gov.pl/node/7958>.

- II. Schemat organizacyjny praktyk w sądzie rejonowym – wydziale cywilnym nieprocesowym; w sądach, w których nie ma wyodrębnionego wydziału nieprocesowego, praktyka odbywa się w sądzie rejonowym – w wydziale cywilnym ze zwróceniem uwagi sędziemu patronowi, że przedmiotem praktyki powinny być przede wszystkim sprawy nieprocesowe.

Numer zjazdu	Termin zjazdu	Czas trwania i termin praktyki	Data i przedmiot sprawdzianu
24	11.07.2026 r. – 12.07.2026 r.	13.07.2026 r. – 24.07.2026 r. (w wymiarze 2 dni roboczych)	25.07.2026 r. sporządzenie projektu postanowienia kończącego postępowanie w sprawie z zakresu prawa rzeczowego wraz z omówieniem lub uzasadnieniem
25	25.07.2026 r. – 26.07.2026 r.	27.07.2026 r. – 07.08.2026 r. (w wymiarze 2 dni roboczych)	08.08.2026 r. opracowanie, na podstawie spreparowanych akt, projektu orzeczenia rozstrzygającego co do istoty sprawy w postępowaniu z zakresu prawa osobowego lub spadkowego wraz z uzasadnieniem lub omówieniem
26	08.08.2026 r. – 09.08.2026 r.	10.08.2026 r. – 28.08.2026 r.	29.08.2026 r.

		(w wymiarze 3 dni roboczych)	sporządzenie projektu postanowienia kończącego postępowanie w sprawie działowej (o zniesienie współwłasności, podział majątku wspólnego, dział spadku) wraz z omówieniem lub uzasadnieniem
--	--	------------------------------	--

III. Zalecenia dotyczące przebiegu poszczególnych praktyk

III.1. ZALECENIA W SPRAWIE PRAKTYK PO 24 ZJEŹDZIE

Przedmiot zjazdu: postępowanie nieprocesowe, prawo rzeczowe.

W zakresie **prawa materialnego** należy poświęcić szczególną uwagę zagadnieniom prawa cywilnego, które obejmują:

- 1) zasiedzenie własności nieruchomości (przesłanki zasiedzenia; zasiedzenie ułamkowego udziału w nieruchomości a zasiedzenie części nieruchomości; nabycie w drodze zasiedzenia własności nieruchomości przez małżonków; zasiedzenie nieruchomości, która w okresie biegu zasiedzenia stanowiła własność Skarbu Państwa oraz materialnoprawne skutki komunalizacji takiej nieruchomości w okresie biegu zasiedzenia; stosowanie w sprawach o zasiedzenie przepisów obowiązujących w różnych częściach kraju przed unifikacją prawa rzeczowego (BGB, ABGB, Kodeks Napoleona) i przepisów dekretu z dnia 11 października 1946 r. - Prawo rzeczowe oraz przepisów intertemporalnych);
- 2) uwłaszczenie na podstawie ustawy z dnia 27 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych;
- 3) rozgraniczenie nieruchomości;
- 4) współwłasność (uprawnienia i obowiązki współwłaścicieli; podział *quoad usum*; zarząd rzeczą wspólną, rozróżnienie czynności zwykłego zarządu i czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu; wyznaczenie zarządcy przez sąd - art. 203 k.c.);
- 5) służebności i inne ograniczone prawa rzeczowe, w tym w szczególności służebność drogi koniecznej i służebność przesyłu, zasiedzenie służebności.

Nadto patron praktyki oraz patron koordynator powinni zapewnić, aby w toku praktyki aplikanci zapoznali się z istotą postępowania nieprocesowego, a przede wszystkim z odrębnościami tego postępowania w stosunku do procesu. Koniecznym jest zatem zaznajomienie aplikantów ze specyfiką postępowania nieprocesowego na przykładach najczęściej spotykanych spraw z zakresu prawa rzeczowego.

Wśród zagadnień z tego zakresu **prawa procesowego** należy zwrócić uwagę zwłaszcza na kwestie takie, jak:

- 1) wymogi formalne wniosku o wszczęcie postępowania nieprocesowego;
- 2) właściwość miejscowa sądu; uczestnicy postępowania nieprocesowego, pojęcie „zainteresowanego” (art. 510 § 1 k.p.c.);
- 3) czynności sądu podejmowane z urzędu (np. wezwanie zainteresowanego do udziału w sprawie, a w razie potrzeby ustanowienie dla niego kuratora – art. 510 § 2 k.p.c.);
- 4) możliwość wezwania zainteresowanych do udziału w sprawie przez ogłoszenie;
- 5) rozprawa a posiedzenie jawne niebędące rozprawą, możliwość oddalenia wniosku na posiedzeniu niejawnym (art. 514 § 2 k.p.c.);
- 6) rodzaje orzeczeń co do istoty sprawy, postanowienie wstępne, postanowienie częściowe, postanowienie uzupełniające; koszty postępowania nieprocesowego;
- 7) wznowienie postępowania nieprocesowego.

Szczególne uwagi należy poświęcić zagadnieniom procesowym i technicznym aspektów postępowania dowodowego, z uwzględnieniem sposobu redagowania postanowień dowodowych dopuszczających dowód z opinii biegłych różnych specjalności w sprawach z zakresu prawa rzeczowego oraz redagowania orzeczeń w sprawach, w których integralną część orzeczenia stanowią opinie biegłych.

Należy też omówić zagadnienia związane z przeprowadzeniem dowodu z oględzin nieruchomości (np. w sprawach o ustanowienie drogi koniecznej, o rozgraniczenie), ze sporządzeniem protokołu z tej czynności wraz z załącznikiem graficznym (ewentualnie także dokumentacją fotograficzną).

Celowym jest także zaznajomienie aplikantów z odczytywaniem map geodezyjnych, map sytuacyjno-wysokościowych oraz analizą odpisów z ksiąg wieczystych lub zbioru dokumentów.

Przy pracy z aplikantami należy zwrócić uwagę na wszelkie techniczne aspekty przesłuchania świadków na gruncie.

Czynności, które powinny zostać zlecone aplikantowi w trakcie praktyki (czynności obowiązkowe):

1. sporządzenie projektu orzeczenia końcowego wraz z uzasadnieniem (oraz zarządzeniami) w sprawie:
 - a. o zasiedzenie nieruchomości lub udziału we współwłasności nieruchomości, lub
 - b. o zasiedzenie służebności, lub
 - c. o ustanowienie służebności, lub
 - d. o rozgraniczenie;
2. sporządzenie projektu postanowienia dowodowego dotyczącego opinii biegłego lub biegłych, wraz z odpowiednimi zarządzeniami (w tym odezwą do biegłego) w sprawie:

- a. o zasiedzenie (w szczególności w celu sporządzenia mapy z projektem podziału nieruchomości), lub
- b. o ustanowienie służebności gruntowej, lub
- c. o ustanowienie służebności przesyłu lub
- d. o rozgraniczenie

III.2. ZALECENIA W SPRAWIE PRAKTYK PO 25 ZJEŹDZIE

Przedmiot zjazdu: postępowanie procesowe i nieprocesowe w sprawach osobowych i spadkowych

W zakresie **prawa materialnego** należy szczególną uwagę poświęcić zagadnieniom, w zakres których wchodzi:

- 1) uznanie za zmarłego, w tym w szczególności na skutek działań wojennych (art. XXVIII i następane ustawy – Przepisy wprowadzające kodeks cywilny);
- 2) stwierdzenie zgonu;
- 3) pojęcie spadku;
- 4) dziedziczenie ustawowe;
- 5) dziedziczenie testamentowe, w tym w szczególności:
 - a) testamenty zwykłe,
 - b) testamenty szczególne, w tym w szczególności testament ustny (okoliczności pozwalające na skorzystanie z tej formy testamentu, świadkowie testamentu ustnego, sposoby stwierdzenia treści testamentu ustnego),
 - c) przesłanki nieważności testamentu z powodu wady oświadczenia woli (art. 945 k.c.),
 - d) wykładnia testamentu (art. 948 k.c.);
- 6) zapis i polecenie oraz zapis windykacyjny;
- 7) zachówek;
- 8) wydziedziczenie;
- 9) zrzeczenie się dziedziczenia;
- 10) przyjęcie i odrzucenie spadku;
- 11) szczególne zasady dziedziczenia gospodarstw rolnych, w tym w świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego.

W zakresie **prawa procesowego** należy poświęcić uwagę przede wszystkim zagadnieniom obejmującym:

- 1) postępowanie w przedmiocie uznania za zmarłego i stwierdzenia zgonu, w tym w szczególności właściwość sądu, ogłoszenie o wszczęciu postępowania, redakcja postanowienia o uznaniu za zmarłego lub stwierdzeniu zgonu;
- 2) postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku, w tym w szczególności:
 - a) legitymacja czynna do złożenia wniosku oraz krąg uczestników postępowania,

- b) wezwanie spadkobierców przez ogłoszenie,
- c) przesłuchanie świadków testamentu ustnego;
- 3) otwarcie i ogłoszenie testamentu; stwierdzenie nabycia przedmiotu zapisu windykacyjnego; zabezpieczenie spadku i przedmiotu zapisu windykacyjnego;
- 4) postępowanie w przedmiocie ustanowienia kuratora spadku; postępowanie w sprawie o spis inwentarza oraz postępowanie po złożeniu wykazu inwentarza;
- 5) zmiana prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku (art. 679 k.p.c.); uchylenie aktu poświadczenia dziedziczenia;
- 6) europejskie postępowanie spadkowe.

Szczególną uwagę należy poświęcić zagadnieniom procesowych i technicznych aspektów **postępowania dowodowego w sprawach o stwierdzenie nabycia spadku**, z uwzględnieniem sposobu redagowania postanowień dowodowych dopuszczających dowód z opinii biegłych różnych specjalności w celu stwierdzenia ważności testamentu (dowód z opinii biegłego do spraw badań porównawczych pisma ręcznego - w tym również gromadzenie materiału porównawczego do badań, dowód z opinii biegłego lekarza psychiatry, dowód z opinii biegłego psychologa – w tym również gromadzenie dokumentacji medycznej, rozróżnienie kompetencji psychiatry i psychologa).

Czynności, które powinny zostać zlecone aplikantowi w trakcie praktyki (czynności obowiązkowe):

Sporządzenie projektów orzeczeń wraz z uzasadnieniem:

- 1) w co najmniej 1 sprawie o stwierdzenie nabycia spadku, w której podniesiono zarzuty co do ważności testamentu lub występuje inny problem wymagający poszerzonej analizy prawnej;
- 2) w co najmniej 1 sprawie o uchylenie się od skutków niezłożenia oświadczenia spadkowego lub o zabezpieczenie spadku, o spis inwentarza lub o ustanowienie kuratora spadku.

III.3. ZALECENIA W SPRAWIE PRAKTYK PO 26 ZJEŹDZIE

Przedmiot zjazdu: sprawy działowe (zniesienie współwłasności, podział majątku wspólnego, dział spadku)

W zakresie **prawa materialnego** należy poświęcić szczególną uwagę zagadnieniom prawa cywilnego, które obejmują:

- 1. zniesienie współwłasności, a w szczególności:
 - a. różne sposoby zniesienia współwłasności (przy uwzględnieniu zasady pierwszeństwa podziału fizycznego),
 - b. zniesienie współwłasności poprzez wyodrębnienie lokali,
 - c. zniesienie współwłasności poprzez sprzedaż licytacyjną,

- d. zasady rozliczeń wzajemnych roszczeń współwłaścicieli z tytułu posiadania rzeczy;
- 2. podział majątku wspólnego, a w szczególności:
 - a. małżeńskie ustroje majątkowe,
 - b. majątek wspólny a majątek osobisty,
 - c. przesłanki ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym,
 - d. zasady rozliczeń wydatków i nakładów z majątku wspólnego na majątek osobisty oraz z majątku osobistego na majątek wspólny;
- 3. dział spadku, a w szczególności zaliczanie darowizn i zapisów windykacyjnych na schedy spadkowe.

W zakresie **prawa procesowego** szczególną uwagę należy poświęcić następującym zagadnieniom:

- 1) legitymacja czynna do złożenia wniosku o wszczęcie postępowania działowego;
- 2) właściwość sądu;
- 3) wpływ toczącego się postępowania działowego na inne postępowania, zakres przedmiotowy spraw, o których mowa w art. 618 k.p.c.;
- 4) dopuszczalność wydania postanowienia wstępnego (art. 567 § 2 k.p.c., 618 § 1 k.p.c., art. 685 k.p.c., art. 11 ust. 2 ustawy o własności lokali);
- 5) redakcja postanowienia kończącego postępowanie w sprawie, w tym w szczególności:
 - a. opis przedmiotu współwłasności albo składników majątku wspólnego lub składników masy spadkowej oraz wskazanie ich wartości, wskazanie sposobu zniesienia współwłasności (podziału majątku wspólnego, działu spadku), przywołanie operatu (opinii biegłego) jako integralnej części orzeczenia,
 - b. orzekanie o wzajemnych roszczeniach związanych z posiadaniem poszczególnych składników majątkowych podlegających podziałowi w danym postępowaniu,
 - c. orzekanie o spłatach lub dopłatach (wysokość, termin płatności, odsetki w razie opóźnienia w zapłacie),
 - d. orzekanie o wydaniu rzeczy przyznanej uczestnikowi, który nią nie włada.

Szczególną uwagę należy poświęcić zagadnieniom procesowych i technicznych aspektów **postępowania dowodowego w sprawach działowych**, z uwzględnieniem sposobu redagowania postanowień dopuszczających dowód z opinii biegłego geodety w celu sporządzenia mapy z projektowanym sposobem podziału nieruchomości, dowodu z opinii biegłego w celu sporządzenia inwentaryzacji budynku oraz sporządzenia projektu wyodrębnienia samodzielnych lokali mieszkalnych w budynku wielomieszkaniowym oraz dowodu z opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego na okoliczność wyceny poszczególnych składników masy majątkowej podlegającej podziałowi w danym postępowaniu, jak również określenia wartości podlegających rozliczeniu w tym postępowaniu nakładów i wydatków.

Ponadto, w sprawach o podział majątku wspólnego i dział spadku należy zapoznać aplikantów z metodyką podejmowania przez sąd (przewodniczącego) czynności zmierzających do ustalenia pełnego składu majątku wspólnego lub spadku, w szczególności poprawnym redagowaniem zarządzeń i pism sądowych zawierających wezwanie do udzielenia stosownych informacji w tym zakresie, kierowanych np. do banków, towarzystw funduszy inwestycyjnych, domów maklerskich itp.

Czynności, które powinny zostać zlecone aplikantowi w trakcie praktyki (czynności obowiązkowe):

1. sporządzenie co najmniej jednego projektu orzeczenia końcowego wraz z uzasadnieniem w sprawie:
 - a) o zniesienie współwłasności nieruchomości - poprzez jej fizyczny podział albo poprzez ustanowienie odrębnej własności lokali, lub
 - b) o podział majątku wspólnego, lub
 - c) o dział spadku;
2. sporządzenie projektu postanowienia dowodowego wraz z odpowiednimi zarządzeniami:
 - a) o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego geodety w celu sporządzenia mapy z projektem podziału nieruchomości, lub
 - b) o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego na okoliczność wartości przedmiotu współwłasności (składników majątku wspólnego lub masy spadkowej) oraz – ewentualnie – nakładów lub wydatków podlegających rozliczeniu w danym postępowaniu, lub
 - c) o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego ds. architektoniczno – budowlanych na okoliczność możliwości zniesienia współwłasności nieruchomości zabudowanej budynkiem poprzez jego podział fizyczny albo ustanowienie odrębnej własności lokali, bądź też w celu określenia zakresu robót adaptacyjnych koniecznych do przystosowania lokalu (lokali) do wymogów samodzielności.

Kierownik Działu Dydaktycznego

Ośrodka Aplikacji Sędziowskiej

Magdalena Nagaduś

sędzia

